

شام غریبان (۲)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين. السلام عليك يا أبا عبدالله و على الارواح التي حلت بفنائك، عليك مني سلام الله ابداً ما بقيت و بقي الليل و النهار و لا جعله الله آخر العهد مني لزيارتكم. السلام على الحسين و على بن الحسين و على اولاد الحسين و على أصحاب الحسين عليهم السلام.

حمله به خيام حضرت و غارت خيمه‌ها

بحث ما پیرامون بخش‌های مرثیه شام غریبان، غروب عاشورا در کربلا بود. به این بخش اشاره کردیم یکی از نکاتی که در کربلا به عنوان مرثیه مطرح است و مرثیه جانسوزی هم هست به تاراج رفتن خیمه‌ها است. یعنی حمله به خیمه‌های امام حسین علیه السلام و به تاراج رفتن وسائل و اثاث زن‌های خیمه. یک از تاریخ طبری نمونه عرض کردیم. نمونه دیگر در امالی شیخ صدوق است که «قال الرضا عليه السلام: ان المحرم شهر كان اهل الجاهلية يحرمون فيه القتال» محرم، ماهی است که مردم زمان جاهلیت قتال را در آن حرام می‌دانستند. «فاستحلّت فيه دمائنا» اما در آن ماه محرم خون‌های ما حلال شد. «و هتکت فيه حرمتنا» در ماه محرم حرمت ما هتک شد. «و سبى فيه ذرارينا و نسائنا» در ماه محرم زن و بچه و اولاد ما به اسارت گرفته شدند. خیمه‌های ما آتش زده شد. اگر شما بخواهید ثابت کنید که آیا خیمه‌های امام حسین علیه السلام آتش گرفته یا آتش نگرفته بهترین سند این روایت شریف از وجود مبارک آقا علی بن موسی الرضا علیه السلام است. امام رضا علیه السلام فرمودند: «اضرمت النيران في مضاربنا و انتهب ما فيها من ثقلنا»^۱ ماه محرم، ماهی است که اموال ما در این ماه غارت شد و حرمت پیغمبر خدا نسبت به ما اهل بیت علیهم السلام مراعات نشد. این هم یکی از بخش‌های مرثیه حمله به خیمه‌های سیدالشهدا علیه السلام و آتش زدن خیمه‌ها است.

نمونه سوم از امام سجاد علیه السلام در مقابل مردم کوفه است که وقتی می‌خواهند خودشان را به مردم کوفه معرفی کنند چطور معرفی می‌کنند؛ می‌فرمایند: «أنا ابن من انتهك حریمه و سلب نعيمه و انتهب ماله و سبى عياله»^۲ ای مردم کوفه! هر که مرا نمی‌شناسد بداند، من فرزند آن کسی هستم که به خانواده‌اش، به زن و بچه‌اش اهانت شد. من فرزند آن کسی هستم که نعمت‌های او گرفته شد. اموال ما را به سرقت بردند. زن و بچه‌اش را به اسارت گرفتند. چه منبعی از این موثق‌تر که امام سجاد علیه السلام می‌فرمایند به خیمه ما حمله شد.

نمونه چهارم، آن است که نوشتند دشمن خیمه را محاصره کرد. شمر جلو آمد تا نزدیک خیمه زن‌ها رسید. فریاد زد: داخل خیمه شوید و زینت زنان را تاراج کنید. حمله کردند و مشغول غارت شدند، تا آنجا که انگشتر از انگشتان، گوشواره از گوش زنان و دختران، و خلخال از پایشان ربودند. الله اکبر! گوشواره

^۱ - امالی شیخ صدوق، مجلس بیست و هفتم، ص ۱۹۰.

^۲ - احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۱۱۷.

کشیدند. خلخال از پا کشیدند. انگشتر از انگشتان کشیدند. حتی گوشواره‌ای که در گوش ام‌کلثوم بود را گرفتند، گوشش شکافته شد. حتی شتران و اثاثیه حسین (علیه السلام) را غارت کردند. چند نفر بودند که بیشتر زینت‌ها را آن چند نفر غارت کردند.^۳ این هم یک نمونه.

نمونه بعدی که در تکمیل همین نمونه است این روایت است. فاطمه بنت‌الحسین (علیها السلام) می‌گوید: جمعیت زیادی به خیمه ما وارد شدند. من دو خلخال طلا در پاهایم داشتم. مردی در حالی که که گریه می‌کرد آن دو خلخال را از پاهایم درآورد. گفتم یا عدو الله! ای دشمن خدا! چرا گریه می‌کنی؟ گفت چگونه گریه نکنم که دختر رسول خدا را غارت می‌کنم. شما ببینید می‌داند که دختر پیغمبر است. می‌داند که از خاندان عصمت و طهارت است، لذا می‌گوید چگونه گریه نکنم. گفتم خب غارت نکن. گفت اگر من غارت نکنم خوف این را دارم که شخص دیگری بیاید و این دو خلخال را بریاید. حالا که قرار است این خلخال‌ها را از شما بدزدند و غارت کنند، اگر من این را به تاراج نبرم کس دیگری می‌آید، پس چرا من این کار را انجام ندهم.^۴ هر چه بود غارت کردند. برای غارت کردن از یکدیگر سبقت می‌گرفتند و با هم مسابقه می‌دادند. این هم یک نمونه از نمونه‌های بخش حمله به خیمه‌های امام حسین (علیه السلام) و زن و بچه امام حسین (علیه السلام) و به تاراج رفتن اسباب و اثاثیه خیمه‌ها و زن‌ها است.

مرثیه امام سجاد (علیه السلام) در شام غریبان

بخش دیگری از مرثیه شام غریبان، برخورد با امام سجاد (علیه السلام) است. خداوند متعال می‌خواستند جان امام زمان، ولی‌الله، وصی پیغمبر بعد از امام حسین (علیه السلام) حفظ شود، لذا امام سجاد (علیه السلام) را دچار بیماری کردند. حمید بن مسلم می‌گوید: به سوی علی بن‌الحسین (علیه السلام) رفتم، بر بستر خوابیده بود و به شدت بیمار بود. شمر با سربازان آمد. سربازان گفتند آیا او را نکشیم. حمید بن مسلم می‌گوید: من گفتم این بچه سال است، این سنش کم است، سبحان الله! یک آدم بچه سال و نوجوان را که نمی‌شود کشت. هر کس قصد حمله به امام سجاد (علیه السلام) داشت من مقابلش می‌ایستادم و دفعش می‌کردم تا عمر سعد دستور داد متعرض این بیمار نشوید، هر کس چیزی از اجناس ربوده است برگرداند. اما حمید بن مسلم که خودش هم از لشکر دشمن است می‌گوید: به خدا قسم کسی چیزی برنگرداند.^۵

^۳- مقتل جامع سیدالشهدا (علیه السلام) ج ۱، ص ۸۸۷.

^۴- فاطمه بنت‌الحسین فرزند دختر ارشد امام حسین (علیه السلام) در بین دخترانشان است که بین نه تا ده سال سن شریفشان بوده است. البته دختران نه ساله و ده ساله آن موقع رشدشان مثل دختران هفده، هیجده ساله امروز ما بوده است، فلذا همین فاطمه بنت‌الحسین عروس امام حسن مجتبی (علیه السلام) است. فرزند امام حسن (علیه السلام)، حسن بن حسن که معروف به حسن مثنی است همسر این خانم است. ایشان زن حسن مثنی است که شوهرشان در کربلا به شهادت نرسید. مجروح شد و بعد هم با اسرا به مدینه برگشتند.

^۵- الفتوح، ابن‌اعثم، ج ۵، ص ۱۲۰.

^۶- ارشاد، شیخ مفید، ص ۱۱۴. تاریخ طبری، ج ۵، ص ۴۵۴.

آتش زدن خيام سيدالشهدا عليه السلام

بخش ديگر از مرثيه شام غريبان، آتش زدن خيمه‌ها است. خيمه‌ها را کما اينکه اشاره کرديم آقا علي بن موسي الرضا عليه السلام در آن روايت تصريح فرمودند که: «اضرمت النيران في مضاربنا» آتش در خيمه‌هاي ما شعله‌ور شد، خيمه را آتش زدند. اما نمونه‌هاي ديگري نيز در تاريخ ذکر شده است. شيخ صدوق در امالي مي‌فرمايد: پس از غارت نمودن خيمه‌ها، دشمن زنان را از خيمه‌ها بيرون راندند. خيمه‌ها را به آتش کشيدند. زنان با پاي برهنه، با شيون و گريه از خيمه‌ها بيرون دويدند. افراد دشمن خيمه‌ها را سوزاندند. دود از دودمان نبوت برآوردند. وقتي آتش در خيمه‌ها شعله‌ور شد دختران از خيمه‌گاه بيرون مي‌دويدند و پا به فرار مي‌گذاشتند و با ناله و فرياد گريه مي‌کردند.^۷ البته بعضي‌ها مثل ابومنخف نقل کردند و طبري هم تاريخش گفته است که بعضي از خيمه‌ها بعد از شهادت امام حسين عليه السلام به آتش کشيده شد و بعضي از خيمه‌ها قبل از شهادت امام حسين به آتش کشيده شد. کأن آتش زدن خيمه‌ها در دو مرحله صورت گرفته است؛ بعضي خيمه‌ها قبل از شهادت اباعبدالله عليه السلام به آتش کشيده شده است و اکثرش بعد از شهادت امام حسين عليه السلام. اين هم يک نمونه.

تاختن بر پيکر سيدالشهدا عليه السلام

نمونه ديگر از مرثيه غروب عاشورا، اسب تاختن بر پيکر سيدالشهدا عليه السلام است. يکي از مرثيه‌هاي جانسوزي که همه جا نمي‌شود بگويي، براي هر کسي و هر اجتماعي نمي‌شود بخواني، در هر زماني مناسب نداشت بخواني و براي شام غريبان خيلي مناسب است اين مرثيه است. تاختن اسب بر پيکر امام عليه السلام عبيدالله بن زياد لعنه‌الله دستور داد که سینه، پشت، پهلو و صورت حسين عليه السلام را لگدمال کنند. لذا اسبان را بر اين کار واداشتند. عمر سعد فرياد زد: چه کسي حاضر است با اسبش حسين عليه السلام را لگدمال کند. ده نفر پذيرفتند و حتى بعضي‌ها گفتند بيست نفر. رفتند و اين کار را کردند تا اينکه پشت حسين عليه السلام و سینه حسين عليه السلام را خرد کردند.^۸

همچنين ابن کثير نقل مي‌کند که: حسين عليه السلام را با سم‌هاي اسب‌هايشان لگدمال کردند تا آنجا که او را به زمين چسبانده‌اند. آن قدر بر بدن حجّت خدا اسب تاختند که انگار بدن با زمين يکي شده بود. اسامي اين ده نفر را در مناقب ذکر کردند و يکي از آنها شخص خبيثي به نام اخنث بن مرسق است که دو بيت شعر هم گفته است که در تاريخ هم ثبت شده است. مي‌گويد: «نحن رضنا الظَّهْرَ بَعْدَ الصُّدْرِ، بکلِّ يعبوب شديد الأَسْرِ» ما با هر اسب درشت استخوان و نيرومند و قوي که به شدت مهار شده بودند بعد از آنکه سینه حسين عليه السلام را خرد کرديم پشت حسين عليه السلام را خرد کرديم. «حتى عصينا الله ربَّ الامر، بصنعنا مع الحسين الظَّهْر» ما با اين

^۷- امالي، شيخ صدوق، مجلس بيست و هفتم، ص ۱۹۰.

^۸- ارشاد، شيخ مفيد، ج ۲، ص ۱۱۳.

کارمان که نسبت به حسین علیه السلام انجام دادیم مخالفت امر خدا را کردیم. این ده نفر را پیش ابن‌زیاد معلون بردند. آن بیت اول شعر را هم یکی از این ده نفر برای ابن‌زیاد خواند. ابن‌زیاد گفت شما که هستید؟ گفتند ما کسانی هستیم که با اسبمان پشت حسین علیه السلام را لگدمال کردیم و استخوان‌های سینه حسین علیه السلام را خرد کردیم. عبیدالله هم جوایز کمی به آنها داد^۹. یکی از لغت‌شناسان بزرگ می‌گوید: من حالات این ده نفر را بررسی کردم و دیدم این ده نفر همه فرزندان زنا هستند. ببینند چه کسانی با اهل‌بیت علیهم السلام جنگیدند و فرزند پیغمبر خدا را به شهادت رساندند.

و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته

بر مشامم می‌رسد هر لحظه بوی کربلا بر دلم ترسم بماند آرزوی کربلا

^۹ - البدایه و النهایه، ابن‌کنیر، ج ۸، ص ۲۰۶.